

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמונים

פרשת ראה

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

בתפלת 'ברוך שצמר': 'ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות, אמה, ידדי העשיר, זכות להיות מתחיל במצוה' כבוד שרומת על הארץ - על רצפות ביתך הבהקות. אם פן, ראי שתגמר במצות 'ברוך מרחם על הבריות...'

שמע זאת העשיר ופניו חפז. הוא מהר לתת ביד העני נדבה הגונה ורק לאחר מכן שלחו מביתו כבוד.

על דרך זו נוכל לדרש את הפסוק שלפנינו: "כי יהיה בך אביון..." - כשיבא אביון לביתך לבקש את עזרתך, זכר את השקמתך הרבה "בארץ אשר ה' אלקינו נתן לד" - בדידתך הנאה ובנכסיה המניבים, ומתוך כך: "לא תאמץ את לבבך מאחיק, שהרי אף הוא נבוא בצלם כמוך."

עוד יוסף חיי

פתיחת היד ופתיחת הלב

"כי פתח תפתח את דוד" (טו ח)

כתב הפלי יקר' (לעיל יד כו):

בכפל הלשון: "פתח תפתח", באה התורה ללמדנו כי מלבד שצריך הנותן לפתח את ידו, עליו לפתח גם את לבו ולתת את הצדקה בחפז לב ובסבר פנים יפות.

רמז לדברים נוכח ללמד ממאמר חז"ל (ברכות ח א): "לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הפנסת" - על האדם לקיים בבואו לבית הפנסת את שני הענינים שרמזו בפסוק "פתח תפתח", לפתח ידו לעני כפי שהובא בשלחן ערוך (י"ד רמט יד): "טוב לתן פרוטה לעני קדם כל תפלה", ומלבד זאת לפתח לו את לבו ולתת לו את הצדקה בטוב לב ובסבר פנים יפות.

תפלות העני מתקבלת ללא עכובים

"וקרא עליך אל ה' והיה בך חסא" (טו ט)

על פי באורו של רש"י על הפסוק כאן: "ממהר אני לפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא", פרש החיד"א את אשר אומרים אנו בתפלת 'נשמת': "צעקת הדל קושית ותושיע", כלומר: מייד כששומע הקדוש ברוך הוא את צעקת הדל, ממהר הוא להושיעו ואף להפרע מן המרעים לו.

פני דוד

לא יחדל אביון - בעם אחר

"כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" (טו יא)

בתפלת 'יהי רצון' שאחר אמירת תהלים מבקשים אנו: "ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה ולא לעם אחר", ולכאורה אם הבטחנו כי: "כי לא יחדל אביון" כיצד מבקשים אנו "ולא יצטרכו עמך בית ישראל..." האין זו תפלת שווא?

בדרך דרש באר רבי שמואל שמעלקא מסעליש: נראה כי התשובה לכך טמונה בתוך הבקשה בעצמה וכונתנו היא: "ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה" לעולם, ואף שכבר הבטחנו: "כי לא יחדל אביון", מוסיפים אנו ומבקשים שהבטחת ה"לא יחדל אביון" תתקם "בעם אחר" - בגויי הארץ ולא ב'ישראל'.

לקושי מהר"ם שיק

שפיכת לב כנגד שפיכת דם

"בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדדו" (יד א)

שוח רבי זלמן סורוצקין מלוצק:

בספר מלכים (א' יח כח) מספר על נביאי הבעל שבקשו להראות את כחו של אלים על הר הכרמל. התגודדו הללו בחרבותיהם "עד שפך דם עליהם" - כי כך היה מנהגם של עובדי עבודה זרה.

אף להבדיל אף אלפי הבדלות, הקדוש ברוך הוא אומר לנו: "בנים אתם... לא תתגדדו" - בני, איני מבקש שתשפכו לפני את דמכם, אלא שפכו לבבכם אלי בתפלה כבו המתחטא לפני אביו.

אזנים לתורה

ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות

"כי יהיה בך אביון... בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לא תאמץ את לבבך"

(טו ז)

רבים תמהו: מדוע צינה התורה בפסוק המדבר על מצות צדקה "בארץ אשר ה' אלקינו..." וכי מצוה זו היא מהמצוות התלויות בארץ?

בדרך מוסר באר זאת ה'בו איש ח' על פי מעשה שהיה בעני אחד שתוף כדי חזרו על הפתחים נקש על דלת ארמונו של

אמן - סגלה לעשירות

"אפס כי לא יהיה בך אביון" (טו ו)

"כי לא יהיה" - בגימטריה 'אמן', וכן 'בך אביון' - בגימטריה 'אמן'. מכאן רמז לדברי האחר (נלך רפה ב) שבזכות ענית אמן וזכה האדם לשפע ברכות ממרומים ובזכותה מרחיק מעצמו את העניות.

באפן נוסף יש לפרש, כי רמזה לנו התורה בכך שהמקפיד על ענית אמן לא יבא לעולם הבא כ'אביון' ממצוות ומעשים טובים, שהרי אמרו חכמים על רשעי ישראל (אגדת בראשית עט): "אפלו אין בידם אלא שכר אמן - דם".

ספר הגימטריות עמ' קפח

עשיר מפלג. הדלת נפתחה בפניו והוא מהר להכנס אל הבית בעליו המטלאות ספוגות הטיט והרפש, תוך שהוא מותיר סימנים מכערים על רצפת השיש הבהקת. משראה זאת העשיר התמלא זעם ובקש להשליכו מביתו על אתר, אלא שהעני, שמתחריף שכן בקדקודו, עצר ובקש לומר בפניו דבר תורה קצר.

לזאת הספיק העשיר והעני פתח ואמר: "בכל בקר אנו אומרים

אמירת הברכות בקול

"את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם" (יא כז)

פעם הבחין הרב הקדוש הדברי חיים מצאנז באדם המברך ברכות השחר לעצמו מבלי שיענו אמן אחר ברכותיו. פנה אליו הרבי ואמר לו ברוכה מוסתרת:

"נאמר: את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם, ויש שפרשו פסוק זה בדרך דרש: את הברכה יש לברך באפן של 'אשר תשמעו' - שישמעו הסובבים ויענו אמן, ואין לזלזל בהלכה זו חלילה, כיון שהיא נחשבת בכלל 'מצות ה' אלקיכם...'".

עשרת חיים עמ' קג

תפלה ב'מקום אשר יבחר ה'

"השמר לך פן תעלה עלתך בכל מקום אשר תראה; כי אם במקום אשר יבחר ה'" (יב יג-יד)

"השמר לך פן תעלה" - ראשי תבות 'תפלה'; רמז לנו הפתוב, כי כפי שאת "עלתך" - הקרבנות, לא נתן להקריב בכל מקום כי אם ב'מקום אשר יבחר ה'". כך גם את התפלה אי אפשר לשאת בכל מקום, אלא במקום שבו בחר ה' להשפין שכינתו ב'מינו הוא הם בתי הכנסיות ובתי המדרשות.

'תולדות יצחק לב פטור; ד'חמי האב' ליום כו

תפלה על הצדקה

"השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיו על אדמתך" (יב ט)

דרש רבי יהודה גרינוולד רבה של סאטמאר:

ראשי התבות של: "השמר לך פן תעזב" הם 'תפלה', ושני 'סודות נוכח ללמד מ'אמן':

א. כיון שטבע האדם לשמר את מעותיו לעצמו, מחובתו ליחד בלבו בכל יום תפלה שיזכה להמנות עם רופי הצדקה והחסד, כי כמה וקנה אנשים לא זכו למעלה זו רק משום שלא התפללו עליה.

ב. על האדם להוסיף ולהתפלל שיזכה לתת את צדקותיו לעניים מהגנים ולא להעניקו לאנשים שאינם הגונים.

שבט מיהודה

פיצד זוכים להדבק בה'?

"אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו" (יג ה)

רבי שלמה אבי חנה, מגורי האר", דרש פסוק זה כרמז לסדר עבודת הבקר של היהודי:

"אחרי ה' אלקיכם תלכו" - השכימו בבקר ללכת לבית הפנסת, ואתו תיראו" - הקפידו על כבוד בית הפנסת ומוראו כפי שהצטיינו בניקרא (ט ל): "ומקדשי תיראו", ואת מצותיו תשמרו" - הניחו טלית ותפילין, ובקלו תשמעו" - שאו קולכם בתפלה כ'סדור' שתקנו אנשי כנסת הגדולה (ראה ספרי פסקא פה), ואתו תעבדו" - הקפידו על תפלת שמונה עשרה, הנקראת 'עבודה שבלב' בתקונה, ואם תעשו כל זאת אזי תזכו להגיע לדגת 'יובו תדבקו'.

בעלי ברית אבנים

אמרו חז"ל: "כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן" (שבת קיט ב).

פרש הרב הקדוש רבי שלמה מארלין: שערי גן עדן הם 'שערי התשובה'. הבטיחונו חז"ל כי למתחזק בכל כחו בענית אמן, פתחו שערי מרומים לקבל תשובתו באהבה. (בית אהרן גוש"פ)

בפתח חדש אלול הבא עלינו לטובה, הבה נתחזק ונקפיד מידי יום על עניית אמן בכונה פראוי, ובזאת נזכה שייפתחו לפנינו שערי תשובה, ונזכה לטובה וימברכת. לברכה ולא לקללה אמן.

יהי כבוד ה' לעולם

לאחר אמירת 'מזמור לתודה' ממשיכים אנו ואומרים את פסוק 'יהי כבוד'...

כתב ה'בית יוסף' (א"ח טו) בשם הארזות חיים, כי בפסוקי 'יהי כבוד' יש עשרים ואחת אזכרות...

וכאן המקום להביא את דברי ה'סוד וטרש העבודה' (ש"ג פ"ד) כי מי שיעין בכתבי הארזות...

כך העידו על הגאון רבי יוסף צבי דינו זצ"ל, רבה של לונדון, שהיה עומד בשעת אמירת 'יהי כבוד'...

ה' שמח במעשיו

דבר פלא הובא בגמרא (הל"א טו) בנוגע לפסוק הפותח את הפרק (תהלים קד לא): 'יהי כבוד ה' לעולם'...

"דרש רבי חנינא בר פפא... פסוק זה, שר העולם אמרו. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא 'למינהו באילנות'...

ואכן, שירת הדשאים המזכרת בפרק שירה היא: 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו'...

שבחים המיוחד של הדשאים שבגינים התגדל כבוד ה', כפי שאמר שרו של עולם, מתבטא בכך שהם היו הראשונים שעשו לפנים משירות הדין'...

מפך יכול כל אדם לקחת מוסר לעצמו. הלוא דוע מאמר חז"ל שעקר שוכר המצוות אינו נתן בעולם הזה...

כמו הדשאים יכול כל אדם לקחת מוסר לעצמו ולהחמיר לכבוד את ה' אף יתר על מה שהצטווה...

השמחה הגדולה לעתיד לבוא

הרד"ק (תהלים קד לא) באר שפסוק 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו' מתייחס לימות המשיח...

ה' מלך ה' מלך ה' מלך ה' לעולם ועד

בהמשך הפרק אומרים אנו את הפסוק הנודע: 'ה' מלך ה' מלך ה' מלך ה' לעולם ועד'.

רבים תמהו מפני מה לא סדרו חכמים פסוק זה בסדר הזמנים המקביל: תחלה 'מלך ה' בלשון עבר'...

באופן נפלא באר זאת הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל: בהיותנו נתונים בחשכת הגלות, איננו יכולים לראות עין בעין'...

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. (אגרת הרמב"ם)

ברכת המזון כבתה את האש

שמי הלילה הבהירים פסו את העיר אייוריה. דממה שלחה שרתה על הבתים המטוים לנפל, שבתוכם ישנו על מטותיהם בני העיר...

פתאום פלחה זעקה מחרדה את השקט: "אש!". השמים השחורים והארו באחת בלהבות אש עצומות...

כמה מהם התעששו והחלו נושאים בידיהם דליי מים לעבר מקור האש, אולם דומה כי מאמציהם היו לחנם...

לא היתה זו השרפה הראשונה שהכתה באייוריה העיר, שטאז ומעולם נודעה בעיניה ובעליביותה. פעם אחר פעם נאלצה תושביה לבנות את ביתם מחדש...

במיוחד התפרסמה ערה זו באחד מגדולי תלמידי הגאון רבי אליהו מוילנא, הלוא הוא הגאון הנודע רבי משה מאייוריה אשר שמש מטף שנים רבות פרב העירה...

מפני שנים רבות כהן רבי משה פרב העירה, כשהוא מרביץ בבני עדתו מתוררת ומתורבת רבו הגדול, ומחנכם למוסר וליראת שמים. אף בני העירה השיבו לו אהבה תחת אהבתו והיו דבוקים בו בכל לבם ונפשם.

נוכל רק לשער עד כמה עמוק היה צערו של רבי משה בראותו פעם אחר פעם את בני עדתו בונים את בתיהם מחדש לאחר שכלו בשרפה, ונאלצים לבנותם מעץ מחמת ענני, אולם ככל שהתאסף לא עלה בידו לסייע בידם.

היה זה בערב ימיו של רבי משה. מוטל היה הרב במשתו, תשוש, כואב ודואב אחר מחלה קשה שתקפה אותו וזרזרה את מצבו בריאותו לשפל. יומם ולילה העתירו בני עדתו לרפואתו, אולם מצבו הלך והחמיר, עד כי באחד הימים עברה השמועה בקרב תושבי העירה כי רבם הנערץ מבקש לשאת בכנייהם דברי פרדה ממשת חלי.

כהרף עין נקבצו ובאו אל הבית המוני יהודי העירה. איש לא רצה להחמיץ רגעים נעלים שפאלו. הבית הקטן קמטע והתפסע מהקמון שגדש אותו, והמאחרים נאלצו להקשיב במאמץ מבעד לחלונות.

קול חילול החל רב לשאת את דבריו האחרונים, כשאי מי מן הנוכחים התנדב לחזר אחריו בקול רועם לטובת הרחוקים. למרות מצבו הארירי הרב לפרט ענינים שונים ביניו אדם לחברו ובינו אדם לקמון' שדרשו תהון ושפור, ולבסוף התחזק ואמר:

"בני היקרים, אלו רגעי חיי האחרונים. דעו דעתם כי יקרים הייתם ללבי ותמיד הפצתי בטובתכם. במיוחד דאבתי לראות באסונות שתכפו עליכם פעם אחר פעם, כאשר בתוככם הפכו בזמן קצר למאכלת אש. היות שהסכנה טרם חלפה מעליכם, מבקש אני ברגעים אלו להבטיחכם, כי כל אחד מהנכחים כאן יקבל על עצמו להקפיד לברך את 'ברכת המזון' אף ורק מתוך הכתב - לעולם לא יפגע ביתו משפחה!"

במילים אלו סים הרב את דרשתו. ראשו נשמת על הכר וקול זעקות 'שמע ישראל' עלתה נשמתו בסערה השמימה.

גם כשחלפו ימי האבל על פטירת רבם הגדול, לא מש רשמו של המעמד הנורא מקרב בני הקהלה. רבם המחלט קימו את עצת רבם והקפידו לברך את ברכת המזון אף ורק מתוך הכתב, אלא שהיו בניניהם מעטים שמתוך זלזול או עצלות לא הקפידו על דבריו.

על מעשים אלו נמנה אליעזר הנפח. אליעזר זה, אף שזכה להשתתף בפעמד הפרטיט בבלי פטירתו של הצדיק, לא קים משום מה את דברי רבו. וכן, בעוד רב שכניו וידידיו ברכו את ברכת המזון מתוך הכתב בכונת הלב, הוא מהר וזיח את המילים בעל פה. לא פעם נשמתו מפיו מלים ואף קטעים, ונודאי שכמעט אף פעם לא זכה לכוון בברכתו כדבעי.

שנים ספורות לאחר מכן עמדה ברכתו של הרב למבחן. טוב התעוררו תושבי אייוריה לקול זעקות מחריות: "אש!" שוב נאלצו הללו לברות בערום ובחוסר כל מבתיהם ולצפות באין-אונים בעמלם היורד לשמיים. גם אליעזר מיידענו מהר לברות מביתו בתרדה, תוך שהוא מבחין בזוית עינו באש המתפשטת במהירות בין בתי שכונת הגויים ומאיימת להתקרב לביתו ששוכן בקצה האזור היהודי.

כבאב לב הוא נזכר באותו לילה נורא הוד, עת הפציר והבטיח רבם הקדוש לכל מי שקבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון מתוך הכתב, כי ביתו יהיה מוגן משרפה. 'אחרתי את המועד', הרהר לעצמו בענינים בעודו ממחר לרוץ לכונן בית הקברות שפפאתי העיר.

ולפתע חלפה מחשבה במחו: 'אולי עדין לא מאחר לתקון?! הן בהיותי נוכח באותו מעמד חפצתי לקבל על עצמי למיין את דברי הרב, ורק עצלות שפפלה עלי' לאחר מכן מנעה בעדי' מלקיים'.

כהרף עין רץ אליעזר לבית הקברות הסמוך. שם השתטח על מצבתו הדוממת של הגאון בדמעות שליש כשהוא מבקש ומתחנן בעד נפשו: 'מקבל אני על עצמי בכל לבי כי מיום זה ואילך נקפיד בכל תקון, אני ובני ביתי, שלא לברך ברכת המזון בעל פה ובחוסר, כי אם מתוך הסודר ובכונה. אגא, רבי, הגער בעדי בשמי מומוים כי לא יתפלה כל רכוש באש הנוצרה..."

דקות ארוכות השתוללה האש במלוא עזה תוך שהיא שורפת את כל הנקרה בדרךה, וכל אותה העת השתטח אליעזר בדמעות על קברו של הצדיק. טרם פלה לדבר, והנה שקעה האש בפתע פתאום על מפתן דלתו ונלמטה כלא היתה. ויהי לפלא.

מסוף תורני פסח תש"ע

עצובים